nosti ty byly získány ze sporů, jimiž byly na obcích vymáhány válečné půjčky. Poměry válečné vyvolaly uvolnění úvěru, pokud šlo o úpisy válečných půjček obcemi. Některé peněžní ústavy předstihovaly se za spolupůsobení státních i samosprávných úřadů v nabízení úvěru co do válečných půjček i ve slibech různých výhod, přejímaly od obcí úpisy způsobem příčícím se předpisům obecního zřízení, v některých případech, jak bylo shora uvedeno, samy vybízejíce k nehledění jich. K usnesení dostačila někde schůzka několika málo členů obecního výboru na rychlo za tím účelem svolaných, jindy nebylo vyžádáno schválení nadřízených úřadů, a k úpisu postačil podpis přihlášky bez ohledu na předpisy obecního zřízení. Tento nesprávný postup při přejímání úpisů válečných půjček zavdal po nečekaném obratu podnět k četným sporům. Postupoval-li Nejvyšší soud při rozhodování těchto sporů (po valné většině shodně s nižšími soudy) přesně podle předpisů obecního zřízení, odpovídá to zajisté účelu zákonodárce, jenž měl na mysli ochranu veřejného zájmu proti soukromému, zejména ochranu řádného hospodářství obecního, je také jedním ze základů řádného hospodářství státního. Válečné doby byly poučením pro příští časy a dokladem toho, že nelze povždy počítati s pravidelnými poměry, pro něž se hodí úchylka od přesných ustanovení zákona ve prospěch příznivějších poměrů úvěrových. Zkušenosti let válečných poučily o větší účelnosti přísných zákonných opatření úvěrových, pokud jde o obce. Ani pro dohlednou budoucnost nejsou nové otřesy hospodářského a politického života, jež mohou vyvolati snahu uvaliti nová břemena na obce, hodící se k tomu povahou právnické osoby lépe, než fysické osoby. Odpovídá proto přesný výklad předpisů obecního zřízení nejen zákonu, nýbrž i větší účelnosti, ježto jde o ochranu hospodářství obecního, jakožto jednoho z nejdůležitějších předpokladů řádného hospodářství státního.

Plenární usnesení ze dne 4. listopadu 1924, čís. pres. 865/24.

Pohledávky za dodané zboží anebo práce, provedené před 28. říjnem 1918 na základě smluv sjednaných s bývalou vládou rakouskou bývalému rakouskému eráru a uplatněné proti československému eráru jako nabyvateli statků a majetku rakouské vlády podle čl. 208. mírové smlouvy St. Germainské, po př. jako nabyvateli všech

statků a všeho majetku uvedeného v § 1. zákona ze dne 12. srpna 1921 č. 354 sb. z. a n., spadají pod zákon z 23. července 1919 č. 440. sb. z. a n., a jest vzhledem k nim postupovati podle § 2. tohoto zákona, pokud nejde o případ § 8. odst. II. zákona z 9. října 1924, č. 236 sb. z. a n.

Ministerstvo spravedlnosti zažádalo dopisem z 8. srpna 1924 č. 22827/24 vzhledem k rozporu mezi nálezy nejvyššího soudu Rv II 512/22 a Rv I 1506/23, by nejvyšší soud plenárním usnesením vyslovil se o tom, zda pohledávky za dodané zboží nebo provedené práce, pokud tyto práce byly provedeny anebo zboží bylo dodáno ještě býv. rakouskému eráru, spadají pod zákon čís. 440/19 sb. z. a n., a zda čl. 205, případně jiné ustanovení mírové smlouvy St. Germainské ukládají československému státu povinnost splniti podobné závazky.

Plenární senát uvažoval nejprve o první otázce, přihlížející k zákonu č. 440/19, a vyslovil se následovně:

V první řadě je přihlédnouti k zákonu z 9. října 1924 č. 236 sb. z. a n., podle jehož § 1 zmocňuje se vláda, by převzala pohledávky vzniklé vůči bývalému eráru rakouskému, uherskému a společnému z dodávek provedených za války, t. j. od 28. července 1914 do 28. října 1918, aby poskytla za ně úplatu. § 8 tohoto zákona stanoví dále, že právní poměry mezi věřitelem a státem vznikající podle tohoto zákona nejsou občanskými právními věcmi a jsou tudíž spory mezi státem a věřiteli z převzetí pohledávek provedeného podle tohoto zákona vyloučeny z pořadu práva.

Zákon ten je potvrzením správnosti náhledu, že pohledávky uvedené v dopise ministerstva spravedlnosti spadají pod zákon z 23. července 1919 č. 440 sb. z. a n., nařizující, by nebylo v soudním řízení pro pohledávky vytčené v § 1 pokračováno až do uplynutí čekací lhůty, anebo nové soudní řízení zahájeno. Zákon č. 236/24 nezmiňuje se sice o tomto zákonu, ale přes to není pochybnosti, že pohledávky vytčené v § 1 zákona č. 236/24 zahrnuty jsou v pohledávkách vytčených v § 1 zákona č. 440/19, ohledně jichž nařízeno bylo příročí, a že nebude zajisté provedeno řízení sporné ohledně těchto pohledávek, použije-li věřitel výhody poskytnuté mu zákonem č. 236/24, v kterémž případě je pořad práva výslovně vyloučen (§ 8 odst. 2. zák).

Dopis ministerstva spravedlnosti jmenuje závazky čsl. státu za dodávky vedle závazků téhož za práce a podobně pohledávky za dodané zboží vedle pohledávek za práce provedené bývalému

rakouskému eráru, rozeznává tudíž mezi smlouvami kupními a smlouvami o dílo, kdežto zákon č. 236/24 mluví v § 1 jen o pohledávkách z dodávek.

Pro zodpovědění otázky shora položené není však třeba uvažovati o tom, jak dalece kryje se pojem pohledávek za dodané zboží a provedené práce s pojmem pohledávek z dodávek, neboť není dnes pochybnosti o tom, že zákon č. 440/19 vztahuje se jak na pohledávky za dodané zboží, tak i na pohledávky za provedené práce, pokud zboží bylo dodáno anebo práce byly provedeny bývalému rakouskému (stejně i uherskému a společnému) eráru, jsou-li uplatněny žalobou, a že je proto vzhledem k nim postupovati podle § 2, t. j. žalobu odmítnouti, pokud by nepředložil žalobce písemného prohlášení žalované strany, že se zříká příročí.

Žaloba odmítá se tu ovšem jen pro dobu příročí nařízeného v § 1, kteréž příročí trvá dosud, neboť nebyla splněna podmínka poslední věty § 1, aniž byl zákon č. 440/19, nařizující pouze opatření formálního rázu, změněn anebo zrušen některým z pozdějších zákonů, ježto žádný z nich nezmiňuje se o příročí nařízeném tímto zákonem, aniž ukládá soudům provedení sporů o pohledávkách vytčených v § 1.

V § 1 nařízeno bylo příročí pro pohledávky, které vznikly proti c. k. eráru, c. a k. eráru a král. uherskému eráru ze smluv nebo ze skutečností nastalých před 28. říjnem 1918, u kterých byly v době jich vzniku zavázanými podměty Rakousko, mocnářství rakousko-uherské nebo království uherské. Naproti tomu nepraví zákon, že příročí to bylo nařízeno jen pro spory zahájené proti uvedeným erárům. Že zákonodárce měl skutečně na mysli i spory zahájené pro tyto pohledávky proti československému státu, patrno je z důvodové zprávy finanční prokuratury z 13. února 1919, tisk 506, v jejímž předposledním odstavci poukazuje se i na to, že nároky takové uplatňují se i proti čsl. státu jako nástupci (t. j. bývalých erárů).

Je proto použiti zákona č. 440/19 na všecky spory, jimiž uplatňují se pohledávky vytčené v § 1 první větě tohoto zákona i proti československému státu jakožto nástupci uvedených erárů z důvodu tohoto nástupnictví, nebo převzetí majetku a statků, ať nárok se odvozuje z § 1409 obč. zák. ve spojení s čl. 208 mírové smlouvy St. Germainské, po případě ze zákona č. 354/21, aneb z výkladu čl. 205 téže mírové smlouvy v ten smysl, že závazky sjednanými za války lze rozuměti nejen závazky z válečných dluhů, nýbrž i pohledávky za dodávky a práce. Postačí, že pohledávky ty vznikly proti některému z bývalých erárů ze

smluv anebo ze skutečností nastalých před 28. říjnem 1918, a že nárok uplatňuje se proti čsl. státu jako nástupci bývalého státu rakouského nebo jako nabyvateli statků a majetku tohoto státu.

To neplatí ovšem pro případy, kde nárok žalobní vznesený proti čsl. státu opřen jest o skutečnosti a smlouvy z doby po 28. říjnu 1918, k. p. narovnání, uznání anebo převzetí dluhu z jiného důvodu než pouhého nástupnictví nebo převzetí statků. Tyto případy nelze zahrnouti pod pojem pohledávek vytčených v zákoně č. 440/19, a není proto zákonného důvodu k přerušení sporu neb odmítnutí žaloby.

Uvedených zásad bude užíti v případech, v nichž nárok proti čsl. státu uplatněn byl z obojího důvodu, t. j. z důvodu nástupnictví a nabytí statků i majetku (§ 1409 obč. zák. a čl. 208 mír. sml.), i z důvodu skutečností vzniklých po 28. říjnu 1918, na př. schválení a převzetí provedeného díla, zboží dříve dodaného, uznání dluhu z tohoto důvodu atd., anebo jde-li o dodávky neb dílo provedené částečně před 28. říjnem 1918 a částečně po tomto dni.

Vždy bude rozhodující tento den, a bude soud uvažovati jedině o skutečnostech vzniklých po 28. říjnu 1918, ať jde o dodávky a práce anebo o smlouvy a jiné právní projevy stran. Uzná-li zažalovaný nárok za oprávněný těmito skutečnostmi, vyhoví žalobě, v opačném případě odmítne žalobu, ježto nemůže rozhodovati též o skutečnostech, nastalých před 28. říjnem 1918, pokud žalovaná strana nezřekla se příročí.

V některých příkladech bude nutno děliti nároky podle času. Pokud bude požadována odměna za provedené dílo, bude podle zásady § 1170 obč. zák. uvažováno jedině o části pohledávky připadající na část díla spadající do doby po 28. říjnu 1918. Při pohledávkách za dodané zboží a jiné věci bude záležeti na množství dodaném po tomto dni.

V kterém stadiu sporu dojde k odmítnutí žaloby podle § 2 zákona č. 440/19, bude záležeti na zvláštnosti případu. Vždy bude nutno předem zjistiti náležitosti § 1 tohoto zákona, zejména bude třeba uvážiti, je-li čsl. stát žalován jen jako nástupce bývalého eráru rakouského a j., po př. z důvodu převzetí jeho statků, a sice věřitelem bývalého Rakouska, Rakousko-Uherska anebo Uher, anebo je-li žalován jako osobní dlužník svým vlastním věřitelem na základě skutečností vzniklých po 28. říjnu 1918, a založivších samostatný jeho závazek k plnění.

Odmítnutí žaloby podle zákona č. 440/19 zůstane vždy jen procesuálním opatřením, jímž soudy nedotýkají se otázky, zda a pokud převzal československý stát závazky bývalého Rakou-

ska, Rakousko-Uherska anebo království uherského, ježto rozřešení této otázky vyhrazeno bylo podle důvodové zprávy ze 17. července 1919 tisk 1367 konečnému vyrovnání o právech a závazcích zaniklého mocnářství rakousko-uherského a jeho jednotlivých států. Zákonem č. 440/19 bylo uloženo soudům, by nepředbíhaly řešení této otázky, jež přísluší zákonodárci, a tento přistoupil skutečně k tomuto řešení, nehledí-li se k zákonu č. 354/21, zajisté zákonem č. 236/24, poskytnuv věřitelům bývalého eráru rakouského a dalších možnost, aby domáhali se mimo spor převzetí pohledávek tam uvedených vládou rakouskou.

Z těchto důvodů má nejvyšší soud za to, že druhá otázka, zda čl. 205 anebo jiný mírové smlouvy St. Germainské ukládají čsl. státu povinnost splniti podobné závazky, položena byla jen pro případ, že by první otázka byla zodpovědena záporně, ježto po kladné odpovědi na první otázku nebudou míti soudy příležitost uvažovati prakticky o této otázce.

Odpovídá proto nejvyšší soud jen na první otázku shora položenou tak, jak uvedeno v právní větě.

Plenární rozhodnutí ze dne 10. března 1925, čís. pres. 944/24.

Podání žádosti za povolení práva chudých nemá za následek prodloužení lhůty odvolací. Příspěvek k §u 73 c. ř. s.

Do rozsudku okresního soudu ve věci nájemní, v němž žalovaný byl zastoupen advokátem, podal advokát jako zřízený zástupce chudých odvolání teprve 12. dne po doručení rozsudku. Žalovaný žádal po doručení rozsudku protokolárně u okresního soudu za povolení práva chudých a za zřízení advokáta za účelem podání odvolání, zástupci chudých zřízenému advokátní komorou byl však rozsudek I. stolice doručen teprve 8. dne po doručení rozsudku tohoto dřívějšímu právnímu zástupci žalovaného. Odvolací soud odvolání odmítl jako opožděné.

Dovolací stížnosti žalovaného nebylo vyhověno z těchto důvodů: Otázku, zdali podání žádosti za povolení práva chudých může míti za následek prodloužení lhůt, řeší § 73 c. ř. s. Odpovídá na ni záporně, stanově ve svém 2. odstavci jen jisté výjimky. Mezi těmi není prodloužení lhůty odvolací výslovně uvedeno a nelze je chudé straně přiznati ani obdobou, neboť kdežto § 73 odst. 2 c. ř. s. předpokládá, že jde o stranu, která pro nově zahájený spor ještě právního zástupce neměla a si ho snad ani nemůže včas zaopatřiti, jde v projednávaném sporu o stranu,